

Kritický pohled na ochranu motýlů na vápnomilných trávnicích

Vápnomilné trávničky jsou považovány za jedny z důležitých stanovišť pro ochranu hmyzu v Evropě. Přes zákonnou ochranu ale v mnoha regionech Evropy postupně dochází k degradaci těchto stanovišť a k úbytku specializovaných a vzácných druhů denních motýlů. V této studii je hodnocena změna motýlích společenstev na vápnomilných trávnicích s ochránářským managementem a neobhospodařovaných viničních ladech v jihozápadním Německu během posledních 40 let. V obou oblastech došlo ke značnému úbytku motýlů, zejména specializovaných a vzácných druhů. Ochranářské zásahy na vápnomilných trávnicích nedokázaly zachovat status quo a zabránit postupujícím negativním vlivům (vliv okolních obhospodařovaných ploch, depozice dusíku, změna klimatu), pouze je zmírnit. Bez změny ochranářské strategie zaměřené na zvětšení plochy kvalitních biotopů a zajištění jejich konektivity nelze u motýlích společenstev očekávat změny k lepšímu.

Využitelné výstupy:

Minutí cíle? Kritický pohled na ochranu motýlů na vápnomilných trávnicích. Vápnomilné trávničky jsou považovány za jedny z důležitých stanovišť pro ochranu hmyzu v Evropě. Přes zákonnou ochranu však postupně dochází v mnoha regionech Evropy k degradaci těchto stanovišť a k úbytku specializovaných a vzácných druhů motýlů. Dosavadní ochrana spočívala ve vyhlášení přírodních rezervací s výskytem nejhodnotnějších ploch, které byly vyhlášeny buď z důvodu ochrany stanoviště jako takového a/nebo i vzhledem k výskytu většího počtu vzácných a ohrožených druhů. Tento přístup ale vedl k vytváření malých izolovaných plošek v jinak nevhodné nechráněné krajině, který zamezoval výměnu jedinců mezi ploškami. Prudký úbytek motýlů byl ale zaznamenán i v obhospodařované zemědělské krajině, zejména v důsledku zániku či degradaci mnoha lučních lad a chybějícího managementu. V této studii je hodnocena změna motýlích společenstev na vápnomilných trávnicích s ochránářským managementem a neobhospodařovaných viničních ladech v jihozápadním Německu během posledních 40 let. Tradiční extenzivní hospodaření bylo nahrazeno intenzivním pěstováním zemědělských plodin. Ke ztrátě biotopů dochází kvůli intenzifikaci zemědělství, depozici atmosférického dusíku a upuštění od tradičních forem hospodaření. Jako studovaná plocha bylo vybráno šest vápnomilných trávnic, z nichž pět je chráněno jako přírodní rezervace. Jedná se o nízkostébelné květnaté trávničky s dominancí bylin a trav, značným zastoupením orchidejí a s jednotlivými křovinami a stromy. Rozloha plošek se pohybovala od 1,5 ha po 68 ha, vzdálenost mezi jednotlivými ploškami od 3 km po více než 10 km. Na každé ploše byl v roce 1972 proveden jeden až čtyři transekty, na kterých byli denní motýli sčítáni. V roce 2011 proběhlo opětovné sčítání na obdobných transektech. Denní motýli byli sledováni na dalších osmi plochách na viničních ladech, která nebyla obhospodařována více než 50 let. Jedná se o vysokostébelné trávničky s dominancí trsnatých trav a výskytem teplomilných rostlin. Geologické a mikroklimatické podmínky brání sukcesi k sekundárnímu lesu. Rozloha plošek se pohybovala od 2,7 ha po 5,8 ha, nejmenší vzdálenost mezi ploškami byla 200 m, v průměru 1,6 km. V roce 1973 proběhlo sčítání na jednom transektu na plochu, v roce 2010 bylo obnoveno. Významně nižší počty denních motýlů po 40 letech byly zaznamenány na obou typech biotopů. 18 druhů denních motýlů (31%) vymizelo z viničních lad, 17 (25%) z vápnomilných trávnic. Změny v druhové pestrosti byly zaznamenány na všech sledovaných ploškách, což značí, že došlo ke komplexním změnám ve společenstvech. Po 40 letech vymizely z obou typů biotopů vlhkostní druhy. U obou typů biotopů rovněž došlo ke zvýšenému zastoupení generalistů a úbytku specialistů. Nejsilnější úbytek byl zaznamenán u sedentárních druhů. Z hlediska vazby na živnou rostlinu ubylo zřetelně více monofágů než oligo a polyfágů. Vysoký ústup zaznamenaly xerotermofilní a mezofilní druhy. Během 40 let tedy došlo ke značnému úbytku motýlů jak na vápnomilných trávnicích, tak na viničních ladech. Silnější úbytek byl zaznamenán u viničních lad. Výsledky ukazují, že uplatněný management (kosení, pastva, vyřezávání křovin) na vápnomilných trávnicích měl alespoň nějaký vliv pro zachování některých charakteristických a vzácných druhů. Přesto došlo k vymizení některých cílových druhů (modrásek kozincový, modrásek černoskvřnný, okáč metlicový) a roční úbytek druhů byl jen o málo nižší než u lad bez ochranářských zásahů. Ochranářské zásahy nedokázaly zachovat status quo a zabránit postupujícím negativním vlivům (vliv okolních obhospodařovaných ploch, depozice dusíku, změna klimatu), pouze je zmírnit. Chybějící konektivita u vápnomilných trávnic znamená, že nelze v krátké době očekávat kompenzaci lokálních extinkcí brzkou kolonizací. U obou typů stanovišť dochází ke

směřování k druhově chudým společenstvům s dominancí generalistů. Eutrofizace a monotonizace krajiny vede pravděpodobně k úbytku monofágních, sedentárních a xerotermofilních druhů, zatímco změna klimatu má dopad zejména na vlhkomilné, mezofilní a kontinentální druhy. Bez změny ochranné strategie zaměřené na zvětšení plochy kvalitních biotopů a zajištění jejich konektivity nelze očekávat u motýlích společenstev změny k lepšímu.

Grafické přílohy: [trier1.jpg](#) [1]

 [trier2.jpg](#) [2]

Zdroj: Filz K.J., Engler J.O., Stoffels J., Weitzel M., Schmitt T. 2012: Missing the target? A critical view on butterfly conservation efforts on calcareous grasslands in south-western Germany. *Biodiversity and Conservation*. DOI 10.1007/s10531-012-0413-0

Zadal: Jiří Pokorný

URL zdroje: <http://forumochranyprirody.cz/kriticky-pohled-na-ochranu-motylu-na-vapnomilnych-travnicich>

Odkazy:

[1] <http://forumochranyprirody.cz/sites/default/files/trier1.jpg>

[2] <http://forumochranyprirody.cz/sites/default/files/trier2.jpg>